Дискусията за методите за нотно огрaмотяване в България и нейното значение за хоровата практика (20-те – 60-те години на XX век)

Ива Георгиева*

Резюме: Статията коментира дискусията за методите за нотно огрaмотяване в България през периода 20-те – 60-те години на XX век, която постепенно надхвърля рамките на педагогическите полемики и придобива пряко значение за хоровата практика. Разгледаните публикации в периодичния печат, учебни помагала и методически разработки свидетелстват за стремеж към развитие на музикалния слух и изграждане на умения за съзнателно нотно пеене. Особено място в тези процеси заема методът „Стълбицата“ на Борис Тричков, насочен към формирането на музикалнослуховите способности и хоровопевческите навици. Конференцията по въпросите на музикалното образование от 1955 маркира етап на преосмисляне на наложилата се система и на нейното адаптиране към потребностите на масовото музикално възпитание. Важно значение придобива пренасянето на тези идеи в дейността на детски хорове като „Бодра смяна“, Детския радиохор и други хорови школи. Успехите на българските детски хорове у нас и в чужбина могат да бъдат разглеждани като убедително потвърждение за значението на музикалната грамотност като предпоставка за високи художествени постижения.

Ключови думи: *нотна грамотност, „Стълбицата“, Борис Тричков, музикално образование, хор*

Първата половина на XX век е период на интензивно изграждане на българската музикална култура, през който постепенно се формира национална система за музикално образование, съобразена както с европейските педагогически тенденции, така и с потребностите на българската практика. Разширява се мрежата от музикални дружества и културно-просветни организации, развива се

* **Гл. ас. д-р Ива Георгиева** – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; e-mail: ivayancheva@gmail.com

Литература / Bibliography

Бочев, Бончо (1962). Курс за ръководители на пионерски хорове. Първа беседа. София, 22 януари 1962. Архив на хор „Бодра смяна“ [Bochev, Boncho (1962). Kurs za rakovoditeli na pionerski horove. Parva beseda. Sofia, 22 yanuari 1962. Arhiv na hor „Bodra Smyana“].

Бояджиев, Петър (1933). Един предизвикан отговор. – В: *Музикален живот*, год. 2, 1933, № 9, с. 3 [Boyadzhiev, Petar (1933). Edin predizvikan otgovor. – In: Muzikalen zhivot, god. 2, 1933 № 9, s. 3].

Витанова, Лиляна, Генчо Гайтанджиев (1975). Музикалното възпитание в българското училище. София: Наука и изкуство, 1975 [Vitanova, Lilyana, Gencho Gaytandzhiev (1975). Muzikalnoto vazpitanie v balgarskoto uchilishte. Sofia: Nauka i izkustvo, 1975].

Георгиева, Ива (2020). Интервю с Венеция Караманова, проведено на 27.04.2020. Архив на автора [Georgieva, Iva (2020). Intervyu s Venetsiya Karamanova, provedeno na 27.04.2020. Arhiv na avtora].

Георгиева, Ива (2023). Бончо Бочев, хор „Бодра смяна“ и практиката на детските хорове в България (40-те – 70-те години на XX век). *Дисертация*, ръкопис. София: ИИИзк, 2023 [Georgieva, Iva (2023). Boncho Bochev, hor „Bodra Smyana“ i praktikata na detskite horove v Bulgaria (40-te – 70-te godini na XX vek). Disertatsiya, rakopis. Sofia: IAS, 2023].

Драганова, Росица (2020). Музиката в българското училище в края на XIX и началото на XX век. София: ИИИзк, 2020 [Draganova, Rossitsa (2020). Muzikata v balgarskoto uchilishte v kraya na XIX i nachaloto na XX vek. Sofia: IAS, 2020].

Кабакчиева, Олга (1940). Нов път за музикалното образование на българските деца (изучаване на гами и тоналности, фразиране и отсенки по метода на Жак-Далкроз). София: Печатница „Просвета“, 1940 [Kabakchieva, Olga (1940). Nov pat za muzikalnoto obrazovanie na balgarskite detsa (izuchavane na gami i tonalnosti, frazirane i otsenki po metoda Jaques-Dalcroze). Sofia: Pechatnitsa „Prosveta“, 1940].

Кръстев, Александър (1921). Причини за слабия успех по пението в нашите училища. – В: *Музикален вестник*, год. 8, 1921, № 3, с. 3 – 4 [Krastev, Aleksandar (1921). Prichini za slabiya uspeh po penieto v nashite uchilishta. – In: Muzikalen vestnik, god. 8, 1921, № 3, s. 3 – 4].

Кръстева, Евелина (2012). Камерни хорове в България. София: ИИИзк, 2012 [Krasteva, Evelina (2012). Kamerni horove v Bulgaria. Sofia: IAS, 2012].

Мангова, Боряна (2020). Основни проблеми на музикалното образование в българското училище от 20-те до началото на 40-те години на XX век в социокултурния контекст на времето. – В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Факултет по науки за образованието и изкуствата. Книга Изкуства*, т. 113, 2020, с. 55 – 79 [Mangova, Borjana (2020). Osnovni problemi na muzikalnoto obrazovanie v balgarskoto uchilishte ot 20-te do nachaloto na 40-te godini na XX vek v sotsiokulturniya kontekst na vremeto. – In: Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”. Faculty of Educational Studies and the Arts. Annual of Arts, vol. 113, 2020, s. 55 – 79].

Минчева, Пенка (2009). Музикалното възпитание в общообразователното училище. София: Просвета, 2009 [Mincheva, Penka (2009). Muzikalnoto vazpitanie v obshtoobrazovatelnoto uchilishte. Sofia: Prosveta, 2009].

Николов, Коста (1938). Тонворт – система и принципи за нотна грамотност. Пловдив: Христо Г. Данов, 1938 [Nikolov, Kosta (1938). Tonwort – sistema i printsipi za notna gramotnost. Plovdiv: Hristo G. Danov, 1938].

Николова, Илияна (2011). Музикалнопедагогическото наследство на Борис Тричков. Велико Търново: Фабер, 2011 [Nikolova, Iliyana. Muzikalnopedagogicheskoto nasledstvo na Boris Trichkov. Veliko Tarnovo: Faber, 2011].

Петков, Димитър (1957). Гордост за нашата музикална култура. – В: *Десет години хор „Бодра смяна“*. София: Държавна печатница „Дечо Стефанов“, 1957, с. 12 [Petkov, Dimitar (1957). Gordost za nashata muzikalna kultura. – In: Deset godini hor „Bodra smyana“. Sofia: Darzhavna pechatnitsa „Decho Stefanov“, 1957, s. 12].

Стоянов, Андрей, ред. (1957). Конференция върху обучението по музика. София: БАН, 1957 [Stoyanov, Andrey, red. (1957). Konferentsiya varhu obuchenieto po muzika. Sofia: BAS, 1957].

Тричков, Борис (1923). „Стълбицата“ или Нов метод за преподаване пение слухово и нотно в първоначалните училища и прогимназиите. С много фигури, учебни упражнения и песни на един и два гласа. Плевен: Кооперативна печатница и книговезница Изгрев, 1923 [Trichkov, Boris (1923). „Stalbitsata“ ili Nov metod za prepodavane penie sluhovo i notno v parvonachalnite uchilishta i progimnaziite. S mnogo figuri, uchebni uprazhneniya i pesni na edin i dva glasa. Pleven: Kooperativna pechatnitsa i knigoveznitsa „Izgrev“, 1923].

Тричков, Борис (1933а). Дългът на първоначалното училище още при слуховото пение. (Продължение от кн. 2). – В: *Музикално възпитание*, год. 2, 1933, № 3 – 4, с. 16 – 18 [Trichkov, Boris (1933a). Dalgat na parvonachalnoto uchilishte oshte pri sluhovoto penie. (Prodalzhenie ot kn. 2). – In: Muzikalno vazpitanie, god. 2, 1933, № 3 – 4, s. 16 – 18].

Тричков, Борис (1933б). Каква трябва да е учебната ни програма по пение? – В: *Музикално възпитание*, год. 2, 1933, № 3 – 4, с. 6 – 13 [Trichkov, Boris (1933b). Kakva tryabva da e uchebnata ni programa po penie? – In: Muzikalno vazpitanie, god. 2, 1933, № 3 – 4, s. 6 – 13].

Тричков, Борис (1933в). Отговор на един непредизвикан отговор. – В: *Музикално възпитание*, год. 2, 1933, № 5 – 6 – 7, с. 11 – 17 [Trichkov, Boris (1933v). Otgovor na edin nepredizvikan otgovor. – In: Muzikalno vazpitanie, god. 2, 1933, № 5 – 6 – 7, s. 11 – 17].

Тричков, Борис (1933г). След 10 години. – В: *Музикално възпитание*, год. 2, 1933, № 5 – 6 – 7, с. 1 – 7 [Trichkov, Boris (1933g). Sled 10 godini. – In: Muzikalno vazpitanie, god. 2, 1933, № 5 – 6 – 7, s. 1 – 7].

Тричков, Борис (1935). Пред нова учебна програма по пение. – В: *Музикално възпитание*, год. 3, 1935, № 1, с. 7 – 10 [Trichkov, Boris (1935). Pred nova uchebna programa po penie. – In: Muzikalno vazpitanie, god. 3, 1935, № 1, s. 7 – 10].

Тричков, Борис (1938). Слуховото и съзнателно (нотно) пение водени по принципите на „Стълбицата“. – В: *Музикално възпитание*, год. 5, 1938, № 1, с. 3 – 12 [Trichkov, Boris (1938). Sluhovoto i saznatelno (notno) penie vodeni po printsipite na „Stalbitsata“. – In: Muzikalno vazpitanie, god. 5, 1938, № 1, s. 3 – 12].

Тричков, Борис (1940). „Стълбицата“ – Български метод за съзнателно нотно пение. Т. 1. София: Печатница „Култура“, 1940 [Trichkov, Boris (1940). „Stalbitsata“ – Balgarski metod za saznatelno notno penie. T. 1. Sofia: Pechatnitsa „Kultura“, 1940].

Curwen, John (1895). The Standard Course of Lessons & Exercises in the Tonic Sol-fa Method of Teaching Music (Founded on Miss Glover's "Scheme for Rendering Psalmody Congregational", 1835). With Additional Exercises by John Curwen. Eleventh Edition. London: J. Curwen & Sons, 1895. http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/d/d1/IMSLP348214-PMLP469617-curwen_standard_course_tonic_solfa_ed11_ldpd_10972628_000.pdf (16.07.2026).

Losert, Martin (2024). Die didaktische Konzeption der Tonika-Do-Methode: Geschichte – Erklärungen – Methoden. Augsburg: Wißner-Verlag, 2024. https://repository.moz.ac.at/download/pdf/9909241.pdf (16.07.2026).